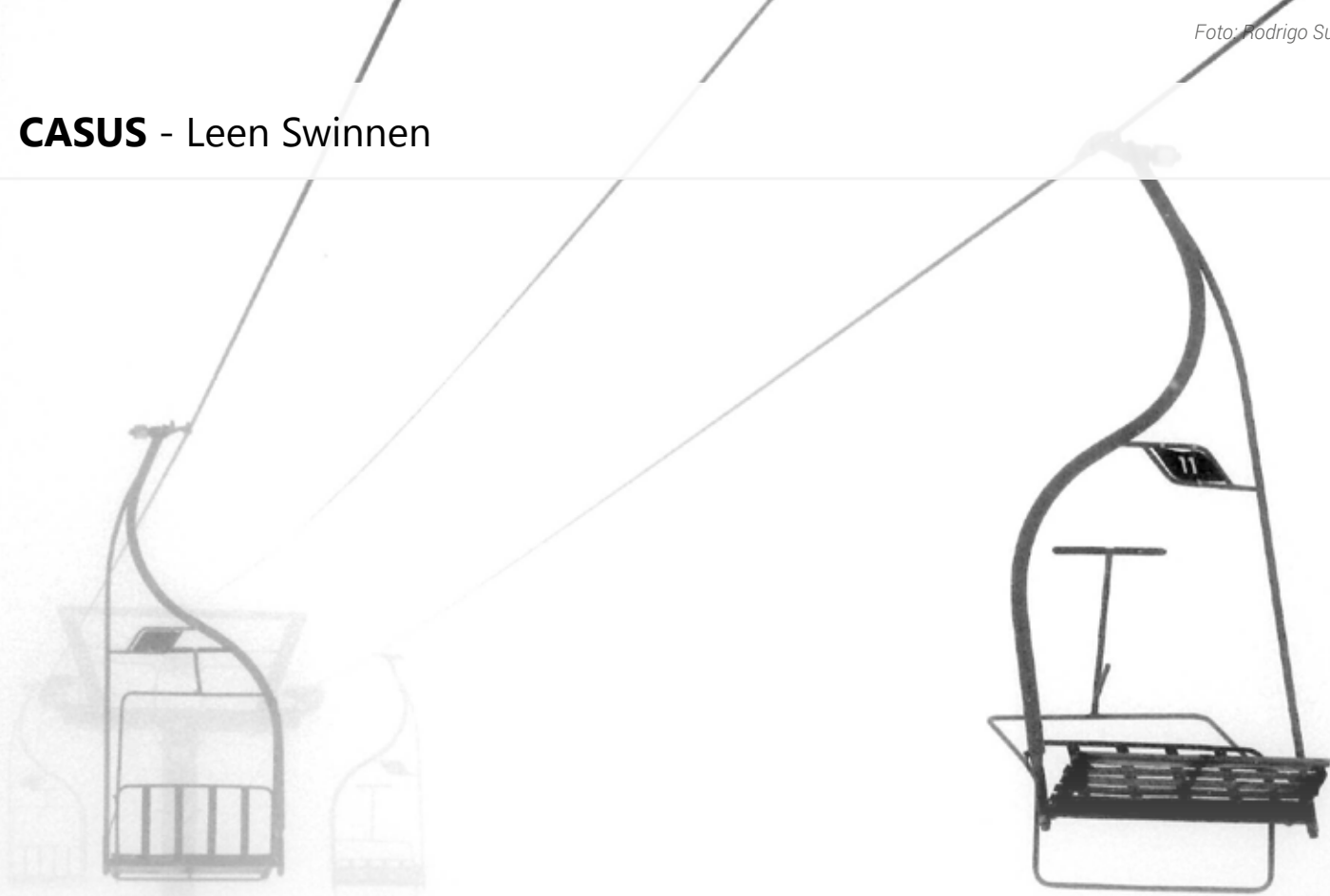

CASUS - Leen Swinnen

WORDT WINTERSPORT ZOMERSPORT?

Elk jaar trekken heel wat Vlaamse en Nederlandse toeristen naar de Oostenrijkse provincie Tirol voor een wintersportvakantie. De klimaatverandering vormt echter een reële bedreiging voor de toekomst van de wintersportindustrie in het gebied. Een bedreiging die, ondanks de duidelijk merkbare gevolgen, door veel stakeholders binnen de wintersportindustrie ontkend wordt.

De gevolgen van de klimaatverandering voor de wintersport in Tirol zijn duidelijk: een stijging van de temperatuur gecombineerd met een daling van de neerslag zorgen steeds vaker voor een sneeuwtekort. Daar komt nog eens bij dat dit sneeuwtekort vaak tijdens de traditionele piekmomenten voor de wintersportindustrie in Tirol in de kerst- of krokusvakantie optreedt. Heel wat skigebieden lijden ten gevolge daarvan grote economische verliezen, wat het belang van constructieve oplossingen tegen het sneeuwtekort en de sneeuwvariabiliteit alleen maar zal doen toenemen. Hoewel men op academisch vlak reeds uitvoerig onderzoek deed naar mogelijke maatregelen die skigebieden kunnen treffen, zoals het produceren van kunstsneeuw, wijdde men tot nu toe amper aandacht aan de houding die ondernemers, toeristen en andere belanghebbenden binnen de wintersportindustrie tegenover de klimaatverandering aannemen. Dit artikel probeert deze leegte op te vullen door naar de houding binnen de aanbodzijde van de Tirolse wintersportindustrie te kijken.

Uit interviews met onder andere lokale toeristische diensten en de Oostenrijkse hotelvereniging, blijkt verrassend genoeg dat het grootste deel van de *stakeholders* vaag blijft over de precieze gevolgen van de klimaatverandering of het bestaan ervan zelfs regelrecht ontkent. Waarom men echter zo hardnekkig blijft ontkennen, is niet meteen duidelijk. De houding zorgt er wel voor dat heel wat skigebieden de gevolgen voor de sneeuwzekerheid zwaar onderschatten, zeker op lange termijn.

Vaagheid en hardnekkige ontkening

Op basis van het onderzoek, dat *desk research* en interviews combineerde, kon ik *stakeholders* binnen de Tirolse wintersportindustrie in twee groepen opdelen: zij die het bestaan van de klimaatverandering ontkennen en zij die het bestaan erkennen, maar vaag blijven over de precieze gevolgen voor de industrie. Zo is er in online beschikbare beleidsdocumenten van Tirol Werbung, de officiële toeristische dienst van de provincie Tirol, niets terug te vinden over de klimaatverandering en wordt ze evenmin vermeld in de lijst met toekomstige uitdagingen voor de toeristische industrie. Ook al erkent Österreich Werbung, de nationale tegenhanger van Tirol Werbung, de klimaatverandering dan weer wel, toch gaat zij ook niet in op de specifieke problematiek of de mogelijke gevolgen voor de toeristische sector. De vaagheid omtrent het onderwerp wijst naar mijn mening duidelijk op het feit dat de klimaatverandering zeer gevoelig ligt binnen de Tirolse, en met uitbreiding, Oostenrijkse wintersportindustrie. De skigebieden Serfaus-Fiss-Ladis en Stubai Gletscher, de twee gevalstudies binnen mijn onderzoek, vermelden de klimaatverandering evenmin op hun websites, in brochures of in jaarrapporten. Meer nog, ze lijken zelfs voor de omgekeerde strategie te kiezen, aangezien sneeuwzekerheid centraal staat binnen hun promotiecampagnes.

In sterk contrast met de resultaten van het *desk research* erkennen de skigebieden Serfaus-Fiss-Ladis en Stubai Gletscher de klimaatverandering wel tijdens de interviews. De mate van

erkenning verschilt echter sterk, aangezien het skigebied Stubai Gletscher dankzij haar ligging hoog boven de zeespiegel (skipistes tussen 1.750 en 3.210 meter hoogte) een kleinere impact van de temperatuurstijging kent en men daar aangeeft enkel gevolgen te zien voor lager gelegen skigebieden. Bij Serfaus-Fiss-Ladis voelt men de gevolgen van de klimaatverandering en geeft men dat ook toe: in het skigebied kan men niet langer enkel op natuurlijke sneeuw vertrouwen. Voorlopig gebruikt men echter vooral kunstsneeuw om met sneeuwtekorten om te gaan en is er weinig aandacht voor de gevolgen op lange termijn.

De erkenning van klimaatverandering blijft een groot probleem

Waarom ontkennen?

Waarom een aantal *stakeholders* de klimaatverandering toch zo hardnekkig blijft ontkennen, ondanks het sterke wetenschappelijke bewijs, is niet meteen duidelijk. Er zijn naar mijn mening echter wel een aantal mogelijke verklaringen. Zo zijn de meeste Tirolse skigebieden op economisch vlak sterk afhankelijk van de wintersportindustrie, die bovendien voor werkgelegenheid in de vaak afgelegen gebieden zorgt. Net die grote mate van afhankelijkheid zorgt ervoor dat er veel op het spel staat en men door middel van kunstsneeuw de lokale economie probeert te beschermen. Een tweede mogelijke reden kan zijn dat veel toeristen een wintersportvakantie boeken op basis van de mate

van sneeuwzekerheid die een skigebied hen zal bieden. Als het skigebied in kwestie aangeeft dat sneeuwzekerheid niet gegarandeerd kan worden, kan dat ervoor zorgen dat de toeristen naar een naburig skigebied trekken dat geen blijk lijkt te geven van een verminderde sneeuwzekerheid. Ook verschillende andere instanties hebben er baat bij om zoveel mogelijk toeristen naar Tirol te lokken. Aangeven dat de klimaatverandering een reëel probleem vormt voor de wintersportindustrie past niet in dat plan. Het is hier wel belangrijk te benadrukken dat, vergeleken met andere Oostenrijkse provincies, Tirol wel de hoogste mate van sneeuwzekerheid biedt. Dat heeft ze te danken aan de ligging van haar skigebieden, die zich op grotere hoogte bevinden dan bijvoorbeeld de skigebieden in de provincie Vorarlberg. Het is bijgevolg voor Tirol, waar de gevolgen het minst voelbaar zijn, ook minder noodzakelijk om zich met de problematiek op zowel korte als lange termijn bezig te houden. Dit kan een deel van de houding van de *stakeholders* verklaren, maar op lange termijn zal Tirol echter evengoed de sneeuwzekerheid van haar skigebieden sterk zien afnemen.

Dat *stakeholders* binnen de Tirolse wintersportindustrie de klimaatverandering niet erkennen is geen volledig nieuw gegeven. Zo deed Trawöger in 2014 reeds onderzoek naar de houding van Tirolse ondernemers tegenover de klimaatverandering. Ook zij kon de *stakeholders* indelen in verschillende groepen op basis van de mate van erkenning. Geen enkele ondernemer in haar onderzoek zag echter directe gevolgen voor de skigebieden en het onderzoek gaf blijk van een algemene onderschatting van de gevolgen op lange termijn. In vele opzichten bevestigen mijn resultaten die van Trawöger, al moet er gezegd worden dat het skigebied Serfaus-Fiss-Ladis hier een uitzondering vormt, aangezien men daar de gevolgen van de klimaatverandering voor de huidige wintersportindustrie reeds erkent.

Langetermijnbenadering noodzakelijk

De individuele skigebieden lijken in hun erkenning van de problematiek reeds verder staan dan de nationale en provinciale instanties, aangezien zij directer met de gevolgen van de klimaatverandering geconfronteerd worden. Toch blijft de erkenning van de klimaatverandering een groot probleem binnen de Tioolse wintersportindustrie. Dat wordt onder andere bevestigd doordat Tirol Werbung, dat als overkoepelende organisatie voor de Tioolse skigebieden fungeert en een voorbeeldfunctie uitoefent, weigert uitspraken te doen over de klimaatverandering. Die houding verhindert namelijk het opstellen van een eenduidig beleid hieromtrent. Bovendien zorgt het er op lokaal niveau voor dat men veel te sterk inzet op kortetermijnmaatregelen, zoals de ongeremde productie van kunstsneeuw, die het sneeuwtekort slechts tijdelijk verdoezelen. Ondanks de hoge installatie- en onderhoudskosten die met kunstsneeuwproductie gepaard gaan, ziet het er naar uit dat de Tioolse skigebieden de komende jaren alleen nog maar meer in dergelijke installaties zullen investeren.

De sterke focus op kunstsneeuw lijkt erop te wijzen dat de meeste skigebieden effectief overtuigd zijn van de effectiviteit van kunstsneeuw. Ook al weten de meeste *stakeholders*, bewust of onbewust, dat er veranderingen op til zijn, toch blijft men sceptisch tegenover de klimaatverandering. Indien er niets verandert in de houding van de wintersportindustrie, zullen gepaste maatregelen pas getroffen worden wanneer de gevolgen van de klimaatverandering niet langer verdoezeld kunnen worden. Hoewel men momenteel amper of niet aan oplossingen op lange termijn werkt, zou een langetermijnvisie heel wat voordelen bieden. Zo zou het de economische schade voor de skigebieden aanzienlijk beperken wanneer ze de afhankelijkheid van de wintersportindustrie sterk zou verminderen. Een sterkere focus op zomertoerisme bijvoorbeeld kan het afnemende wintertoerisme deels compenseren. Daarnaast maakt een langetermijnbenadering de skigebieden minder kwetsbaar. Door de problematiek op lange termijn te benaderen, kan een meer geleidelijke overgang van een pure focus op wintersport naar een meer gediversifieerd toeristisch aanbod gefaciliteerd worden.

Tirol zal de sneeuwzekerheid van haar skigebieden sterk zien afnemen

Dat zo'n langetermijnbenadering haar vruchten afwerpt, werd onder andere reeds bewezen in de Australische Alpen. Daar zet men reeds een aantal jaren sterk in op zomertoerisme en ziet men ten volle in dat de wintersportindustrie door de lage ligging van de skipistes en de gevolgen van de klimaatverandering niet langer rendabel is. Die sterkere focus op andere soorten toerisme dan wintersport heeft ervoor gezorgd dat de Australische Alpen steeds populairder worden als zomerbestemming, wat het gebied veel minder kwetsbaar maakt voor de stijging van de temperaturen.

Oplossing?

Een geschikte oplossing voor de klimaatproblematiek binnen de Tioolse wintersportindustrie is er momenteel nog niet. Er is eerst en vooral een zeer belangrijk struikelblok dat dringend verholpen moet worden, opdat men in de toekomst met meer geschikte oplossingen voor de afnemende sneeuwzekerheid in de Tioolse skigebieden kan werken. Dat struikelblok is de erkenning van de klimaatverandering en haar gevolgen door alle *stakeholders* binnen

de Tioolse, en met uitbreiding, Oostenrijkse wintersportindustrie. De ontkennende en afwachtende houding van de meeste stakeholders is grotendeels verantwoordelijk voor het gebrek aan een adequate aanpak van de klimaatproblematiek. Een eenduidig beleid op provinciaal of nationaal niveau zou er voor kunnen zorgen dat de problematiek homogeen benaderd wordt en dat alle stakeholders zich op één lijn bevinden. Het organiseren van een grote conferentie omtrent de klimaatverandering waarop alle verantwoordelijken van de verschillende Tioolse skigebieden aanwezig zijn, zou een eerste belangrijk onderdeel kunnen vormen in het erkenningsproces. Door het gebrek aan erkenning binnen de gehele wintersportindustrie zal dat initiatief vanuit de academische wereld moeten komen, waar er echter momenteel veel te weinig aandacht geschonken wordt aan de houding van de wintersportindustrie tegenover de klimaatverandering. Zolang er niets verandert, zal de Tioolse wintersportindustrie op een verkeerde manier met de klimaatverandering blijven omgaan, al dan niet ten koste van de toeristen, die zich steeds vaker op pistes van mindere kwaliteit moeten begeven ten gevolge van het overvloedige gebruik van kunstsneeuw, en natuurlijk ten koste van de ondernemers die zichzelf vanwege de afwachtende en ontkennende houding van de toeristische organisaties niet op tijd aanpassen aan de veranderende omstandigheden.

Literatuurselectie

- Abegg et al. (2007) Climate change impacts and adaptation in winter tourism. In: S. Agrawala (Ed.) Climate Change in the European Alps: Adapting Winter Tourism and Natural Hazards Management. Paris: OECD.
- Steiger, R. & Abegg, B. (2013) The Sensitivity of Austrian Ski Areas to Climate Change. *Tourism Planning & Development* 10, nr. 4, pp. 480-493.
- Swinnen, L. (2017). Wordt wintersport zomersport? De gevolgen van de klimaatverandering voor Tioolse skigebieden [masterproef]. Leuven: KU Leuven. Faculteit Wetenschappen.
- Trawöger, L. (2014) Convinced, ambivalent or annoyed: Tyrolean ski tourism stakeholders and their perceptions of climate change. *Tourism Management*, nr. 40, pp. 338-351.

Leen Swinnen (swinnenleen@gmail.com) volgde de Master Toerisme aan de KU Leuven en schreef dit artikel op basis van haar masterthesis.